

Els projectes de Josep Fontbernat L'APERITIU

La volta al món i el triomf dels meridionals. - La revista més estrident del món. - Dalí a París

La poesia a l'Exposició

En Joaquim Montaner és, per temperament, primer que secretari general de l'Exposició, poeta, poeta i poeta. I, per empitjor-ho, poeta d'inspiració.
Es diu que més d'una vegada, En Santiago Trias, en presentar En Montaner a algun delegat estranger, ha dit:
— Aquí on el veuen, el nostre secretari és un gran poeta.
No hi ha res que fereixi tan al viu En Montaner com que l'interrompin quan se sent endut per la inspiració.
Un dia s'estava tancat al seu despatx; sense poder evitar-ho, les quartilles que tenia al davant per a redactar un document oficial, començaven d'omplir-se de ratlles curtes, les quals fluïen a raig d'estilogràfica com una deu d'or inestroncable, cantarina i ampuhosa. Un ordenança va trucar la porta amb els nusos dels dits, el poeta va llençar una interjecció i l'ordenança va passar.
— Don Joaquim: el demana un delegat, no sé si de Lituània, de Lituània o de Lituània...
— Que vagi al diable!
— És que...
— És que vostè creu que un home pot ésser destorbant en el moment que escriu:
Picaro soy. Mi padre, viejo, hidalgo, desheredóme con desplante necio, ¡pero por diez con mi tizona valgo y más que en fondos en mi arrijo precio! (1).
Un altre dia el senyor Foronda va telefonar-lo demanant-li si tenia enllestida la redacció de no sabem quina memòria. I és fama que En Montaner va respondre-li:
— Sí, señor Marqués. ¿Quiere que se la lea?
— A ver — digué el senyor Foronda.
I En Montaner, que estava en una de les seves crisis d'inspiració, prengué unes quartilles de les que tenia damunt la taula i s'engegà:
De Méjico a Milán, sobre el chambergo besó mi pluma el sol de las Españas...

— Que vagi al diable!
— És que...
— És que vostè creu que un home pot ésser destorbant en el moment que escriu:
Picaro soy. Mi padre, viejo, hidalgo, desheredóme con desplante necio, ¡pero por diez con mi tizona valgo y más que en fondos en mi arrijo precio! (1).
Un altre dia el senyor Foronda va telefonar-lo demanant-li si tenia enllestida la redacció de no sabem quina memòria. I és fama que En Montaner va respondre-li:
— Sí, señor Marqués. ¿Quiere que se la lea?
— A ver — digué el senyor Foronda.
I En Montaner, que estava en una de les seves crisis d'inspiració, prengué unes quartilles de les que tenia damunt la taula i s'engegà:
De Méjico a Milán, sobre el chambergo besó mi pluma el sol de las Españas...

Els preterits

En Lluís Capdevila va anar a l'administració del teatre Novetats a queixar-se a En Pallach, per centèsima vegada, que En Canals no solament no li estrena la comèdia que va portar-li al començament de la temporada, sinó que quan se sap que En Capdevila l'espera, desapareix per la porta falsa.
— Aquest home em perjudica! — clama-va En Capdevila —. A hores d'ara, si m'hagués estrenat l'obra, jo tindria a la butxaca el Premi MIRADOR.
— Vol dir, senyor Capdevila? — va fer En Pallach, amb aquell to d'home que no hi és mai, però que en sap un niu.
— Que en dubta?
— Home, no...
— Que es pensa que no me l'hauria endut l'any passat, si llavors s'hagués concedit, amb *El rei per força*?

S'acaben "els estralls de l'eixut"

Els pagesos s'alegren i veuen salvades les seves collites; els industrials fan càlculs dels estalvis de carbó que podran fer i també veuen el cel obert; la pols a l'últim s'adorm a les carreteres; reverdeixen els camps; riuen les floretes; canten els ocells de ploma tremolosa... En fi: plou; a l'últim la pluja té pietat de nosaltres.
Només a *La Veu de Catalunya* estan consternats. Una secció de primera pàgina se'ls ha fos. «Els estralls de l'eixut». El senyor Pellicena dolçament somriu, amb un aire mig desconcertat i exclama: «Ara que anava tan bé!»
Ho escrivim el dia 11 d'abril mentre plau.

Qui devia ésser?

Aquest ens ve de París.
Una nit, en una taula de la Coupole un escultor català tan ambiciós com poc discret, es vanava d'haver caigut en grècia a una gentil artista catalana que habitava París. L'amic que l'escollava semblava duiar un xic de les afirmacions de l'escultor.
— Li sé tots els secrets — féu aquest poc acabar de convèncer el seu amic —. Aquesta dona només havia tingut un altre amor... Però no puc dir-vos el nom...
— L'havia estimat? — preguntà l'amic, per dir quelcom.
— Molt. Imagineu-vos que un dia li vaig veure una carta tota afectuosa i plena d'una poesia enternidora que començava així: «Germana!...»
L'amic aleshores es posà a riure i exclamà:
— Ja sé qui és!... Si dieu que és un poeta que tracta de «germans» tots els seus amics, no cal que guardeu el secret...
I quan, a cau d'orella, li va dir el nom de l'absent, l'escultor es quedà glaçat i sense poder-s'ho acabar va expressar la seva sorpresa exclamant:
— Quina intuïció! Sí, sí... És ell mateix!...

(1) No responem que aquests versos siguin exactament del senyor Montaner. (Nota de la Redacció.)

José Fontbernat és un personatge extraordinari del qual s'ha de parlar necessàriament si es vol fer una referència, per petita que sigui, a l'activitat dels catalans a París. Músic per temperament, bohemí per vocació, apassionat com un meridional, En Fontbernat té una trentena d'anys i ja ha aconseguit una popularitat a París, una popularitat que ja tenia a Tolosa i que tenia a Perpinyà fa set o vuit anys, quan va arribar-hi, venint de l'Empordà, disposat a fer cantar els rossellonesos i provençals més afònics. La primera ciutat francesa que va conèixer Fontbernat fou Perpinyà. I bé. Al cap de vuit dies d'arribar-hi ja debutava al Casal Català de la capital rossellonesa dirigint una massa coral important, l'actuació de la qual, durant una temporada, fou el tema de l'actualitat perpinyanesca. De Perpinyà En Fontbernat marxà cap a To-

— M'ha sorprès. Us feia a Barcelona... Senyors: Tinc el gust de presentar-vos el meu amic Domènec de Bellmunt, periodista català. El senyor X... compositor. El senyor X... escultor. El senyor X... literat. El senyor X... músic. Jo, com podeu veure, entre asos sempre.
(Estretes de mans, inclinacions de caps, rialletes cerimonials.) Fontbernat continua:
— Seieu una estona i parlem-me de les coses d'allà baix. Un dia arribarà en què no hauré d'investir els viatgers que arriben de Barcelona per poder saber les coses que m'interessen del meu país. Aquest dia vindrà quan jo pugui anar a Barcelona, no a viure-hi — car jo penso viure sempre a París —, sinó a passar-hi temporades de tant en tant. És una qüestió de paciència. Tot arribarà. Eh?... Tot arribarà, eh?... (Aquest «eh?») de Fontbernat és una cosa

EL MESTRE FONTBERNAT (Dibuix de Domingo.)

losa on en menys d'una setmana organitzà la famosa «Corale Déodat de Séverac», que interpretava cançons catalanes i occitanes desenterrades hàbilment per Fontbernat dels polsos arxius del folk-lore llenguadocià.
Tolosa, però, li vingué petit. Des de París li arribaven veus que el Casal Català del Boulevard Saint-Germain estava ple de xicots amb una veuassa magnífica i En Fontbernat, sense abandonar la direcció de les seves corals del migdia francès, marxà a París a provar fortuna. Amb pocs dies, de residència a la gran capital, el músic occitanista aconseguí relacionar-se amb el bo i millor dels mions polític, literari i artístic francès. Al cap d'un mes el Cor Occità de París debutava amb un èxit inoblidable a la Sala Gaveau, on també feia venir una prestigiosa cobla empoardanesa que donà una audició de sardanes que entusiasmaron el públic. Passà algun temps i per causes ben alienes a la voluntat d'En Fontbernat el seu orfeó es desféu, encara que, provisionalment, li hagués estat permès de dirigir-lo durant uns dies al pati de la presó de Perpinyà davant la boca oberta i els ulls esverts de les tropes senegaleses.

En Fontbernat passà una temporada a Brusselles, però tornà a París d'incògnit. A manca de catalans les seves activitats de director orfeònic les aplicà, sempre en un ambient regionalista, a dirigir una massa coral d'auvergnyats que amb el títol de «La Bourrée» ha cantat a les millors sales de concerts de França. Els cantaires de «La Bourrée» canten cançons occitanes, però també en canten de catalanes. En Fontbernat, en certa ocasió, féu cantar a una princesa russa una canço catalana que ell va ensenyar-li en una tarda...

Malgrat totes aquestes activitats, En Fontbernat no solament pensa molt en Catalunya, sinó que sent la nostàlgia de la terra. Instal·lat cinc hores diàries al cafè dels «Deux Magots» on té el seu despatx particular (segona taula, entrant, a mà dreta), es passa les hores escrivint cartes als amics exposant-los els seus plans musicals i, de passada, reclamant una subvenció...

— Bellmunt!
— Fontbernat!
— Vós per París, altra vegada?
— Jo ho veïeu. La temptació del Barri Llatí ha pogut més que la tradició barcelonina. Per una breu temporada tornaré a ésser parisenc...

tan personal del músic occitanista que no podem estar-nos de transcriure'l. És un «eh» agut, interrogatiu, acabat en punxa.)
— El que podia interessar-vos de Barcelona com artista que sou i sobretot com a músic, no em veig capaçat per a explicar-vos-ho. Fontbernat, vos ja sabeu que no sóc un home d'educació musical ni de debilitats artístiques. No sóc un refinat...
— No em vingueu amb ironies ni amb modesties. Ja sabeu el que vull dir... Eh?... Ja ho sabeu, vos, eh?... Parlem-me de tot, de literatura, de política, de periodisme, de música. Què fan els literats catalans? Encara viuen als llims?... Encara «tiren» als Jocs Florals? I els músics? Ja vaig veure que tres «indèdits» estrenaven al Liceu...
— Fontbernat, em penso que de les coses de Barcelona en sabeu tant com jo. Teniu lletres de gent documentada, rebeu diaris, llegiu revistes... Ara canviem els papers i sereu vos el que em parlareu de les vostres activitats. Com va quedar l'organització d'aquell «Cor Pirenenc» format amb indígenes dels Pireneus, amb els quals, a la manera dels cors russos, pensàveu donar la volta al món?
— Va endavant. És una cosa molt seriosa que si no va més de pressa és per manca de gas, de carbó, de fluid... eh?... Ja m'enteneu, eh?, de francs... Però ara tinc en projecte una cosa més important que el «Cor Pirenenc»: la creació d'un Cor Nacional que interpretarà cançons de tots els països de França i amb el qual em proposo fer una «tournée» de dos o tres anys per Europa, Amèrica, Àfrica i Oceania.
— I Àsia, no?
— Àsia, de moment, no. Tinc les meves raons... Compreneu?... Si ens presentéssim a la Xina a cantar «Lo boier», «La Madelon» o «Els tres tambors» hi hauria conflictes. Quan els sudistes hagin triomfat, aleshores ja en parlarem, però mentrestant, no.
— Així, deixareu la direcció de «La Bourrée»?
— Mai del món. Els auvergnyats de «La Bourrée», als quals he aconseguit orientar com cal, podran passar-se un parell d'anys de la meua presència personal. D'altra banda, els millors elements d'aquesta coral formaran part del nou «Cor» nacional que ha de donar la quasi volta al món.
— Aleshores abandonareu el vostre apostolat regionalista per convertir-vos en una arma del nacionalisme francès, abassega-

dos i unitarista... Es ben estrany... Què diran els llenguadocians?...
— Els llenguadocians ja em coneixen prou i vos també per comprendre que l'obra d'aquest Cor nacional no tindrà res de nacionalista. Cantarem, precisament, cançons regionals, i res més que cançons regionals en la llengua respectiva. Ja no cal dir que Occitània, el país més ric en folklore musical, tindrà un lloc preferent...
— A propòsit... Ja sabeu que és imminent l'aparició d'un setmanari occitanista — ampliació de la petita fulla que es publica a Tolosa amb el títol d'*Océ*?
— Ho he vist, però no crec que arribi a reeixir. Ho fan gent que poden tenir bona voluntat, però que no coneixen, no comprenen, ni senten l'occitanisme. Al món només hi ha dos homes que han fet, que fan i que faran una obra occitanista pràctica: el doctor Soula i jo. I bé. Ni l'un ni l'altre, que ens hem passat la vida fent occitanisme, hem estat invitats a col·laborar-hi... Qui ha fet conèixer Occitània a París?... Jo, amic Bellmunt, jo. Vós ho sabeu, ho heu vist, eh?, ho heu vist, eh?... Sala Gaveau, Sala Pleyel, Sala dels Agricultors, Sociétés Savantes, Concerts amb èxits incomparables sempre a base de cançons catalanes i occitanes... Ara mateix. Llegiu aquest programa, llegiu-lo. Dintre vuit dies ha de tenir lloc a la gran Sala Pleyel, de París, el festival occità més grandios que s'ha vist mai. Faig venir una cobla. Hi haurà dues orquestres. 200 executants. Presidirà el mariscal Joffre. Hi haurà el bo i millor de França... Doncs bé. Malgrat tot, aquí teniu aquestes cartes de Barcelona dient-me que no m'envien subvencions... Aquesta vegada ni En Cambó!
— No esteu content de la nostra gent?...
— D'alguns, només. D'altres, però, no fan més que difamar-me injustament. L'altre dia mateix un amic meu de Marsella que ha d'ésser un dels elements més importants de la *Revue de Catalogne*, em digué una cosa que em féu indignar... Imagineu-vos que un dels homes als quals he demanat quartos més vegades i potser l'únic del qual només he rebut sempre que promeses, rialletes i bons consells, va dir al futur redactor en cap marsellès de la *Revue de Catalogne*: «Què si coneix En Fontbernat?... Jo ho crec... Em costa més quartos ell que no pas em costaria una *maitresse*...»
— Sempre ha estat una mica exagerat... No en feu cas. A la seva edat ja li va bé, perquè li serveix de contraverí per combatre la influència conservadora i assossegada dels clàssics... Fontbernat, heu d'aprendre a ésser diplomàtic.

Bevem un glop de cervesa bruna fresca com una rosa i amb un gust de cocktail fet amb xicòria, cafè, mel i essència de regalèsia que els àngels hi canten. Fontbernat no fuma. Jo encenc una «gauloise» que tira sola... Els ulls del músic tenen un llússor estrany. Un moment es gira de perfil i ens mirem, d'esquellada, la corba del seu nas jueu... El mestre, sobtadament, ens diu:
— Voleu una notícia interessant?...
— Fontbernat, quines coses teniu... Ja sabeu que només he vingut a París a saber coses interessants... Sóc tot orelles...
— Doncs bé. A primers del mes d'abril arriba a París Salvador Dalí...
— Caram!... Salvador Dalí?...
— Salvador Dalí, sí, senyor. Em consta. I sabeu a què ve?...
— No en sé ni una paraula!
— Doncs ve a fundar i a dirigir una revista d'avantguarda que ha d'ésser, com si diguéssim, l'avantguarda de l'avantguarda. Només us diré que ha d'ésser la revista més estrident del món.
— Se la farà ell sol?...
— De moment m'han dit que hi col·laboraran En Buñuel, En Domingo, dos francesos, etc., etc.
— I vos?...
— Jo li he promès un article per al primer número. Com que ha d'ésser quelcom de molt estrident, he pensat escriure una cosa que es titularà «Defensa de la sífilis»...
— I què direu, poc més o menys?...
— En què basareu la vostra «defensa»?...
— Encara no ho sé, però no em mancaran arguments. Tothom ataca la sífilis, tothom la combat, doncs jo la defensaré... La qüestió és fer una cosa ben estrident... M'enteneu?... eh?... Ben estrident! Que salti tota la carcassa dels convencionalismes i dels mollos conservadors! No respectar res! Ben estrident, eh?...
(El darrer «eh?») d'En Fontbernat el diu acompanyant-lo d'una rialleta maquiavèlica — perdoneu, oh, Garcés! —, i d'una mirada completament fulgurant. Resulta, un «eh» més agut, més intens, més cònic que els altres...)

DOMÈNEC DE BELLMUNT
París, abril.

— A l'hora de l'aperitiu del vespre, des de les terrasses es veu el naixement dels anuncis lluminosos. Potser la cosa que lliga més amb l'alcohol decorat per la fantasia del barman és aquell aspecte completament alcohòlic dels anuncis lluminosos. Hi ha façanes plenes de lletres verdes; hom diria que han abocat a aquestes façanes uns quants hectòlitres de piperment des del terrat de la casa. Aquell piperment d'un verd d'escarbat del tròpic, d'un verd de verdet integral. El líquid, una mica llepissós, s'ha enredat per les baranes dels balcons, i no se sap quina mena de diable li ha donat propietats de cuca de llum.
Hi ha anuncis que són tot un cocktail de rosa, per a ús de les senyorettes delicades; hi ha anuncis d'un sherry pur, i fins algun anunci d'especialista en malalties complicades, té un aire mate, lletós, un aspecte de pernod amb aigua, que fa plorar els ulls. Altres anuncis semblen un caramel que ha de fer una coïssor especialíssima a la llengua.
Des de la terrassa, els ulls xuclen el líquid dels anuncis lluminosos, cada mirada té gust d'un aperitiu especial. L'anunci de les làmpares Osram, per exemple, blanc, vermell i groc, sembla un cocktail fet amb vestits de torero i amb vi d'Alella, un cocktail que té de pujar al cap per força.
Els anuncis lluminosos, des de la terrassa, perden el valor d'anunci, vull dir que la cosa anunciada deixa de tenir realitat com a tal, per convertir-se en una altra cosa. Una marca d'autos, un vi per curar la dispepsia, una llet condensada qualsevol o una cotilla de goma absolutament higiènica, en el rètol de l'anunci lluminós s'espiritualitzen, es converteixen en alguna cosa d'aquelles que quan érem petits només ens la podien dur els reis, i ara que som una mica grandets només ens la podria dur, en un cas extrem, algun diable intel·ligent i generós.

Hi ha grans carrers de ciutats importants en els qual l'anunci lluminós crea una arquitectura nova. No hi ha casa sense els seus anuncis respectius; aquesta casa, de nit, és un ésser diferent. El carrer tot ell es converteix en un escenari llampant, en un cabaret monstruós; les cases, amb el seu maquillatge de llum, deixen d'ésser pedra, es pot dir que no pesen gens, que són suspeses al mig de l'aire. Arriba a tenir una tan gran importància l'anunci lluminós en aquests carrers, que una casa sense anunci és una casa inexistent, és un buit de tenebra en mig d'una calligrafia dinàmica, en mig d'un ball de lletres de foc i de serpents líquides. Quan heu begut l'última gota de l'aperitiu no se sap si hi ha més tristesa als llavis perquè s'ha acabat la mica d'electricitat esbojarrada de la copa, o si hi ha més tristesa als ulls perquè tenen d'abandonar aquell raig d'alcohol de l'anunci lluminós.

Corbates. — Entre les corbates que es fan i es desfan, la coqueteria de l'home hi ha posat l'esclatxa per esbravar-se en mig de la imposada severitat del nostre vestit. La corbata és un sospir de fantasia, una goteta de color, de vegades unes quantes gotes de color irreverent i corrosiu que taquen la camisa.
Entre els trucs i invents que s'han fet sobre la corbata, cal remarcar l'adoptat pel meu amic, el poeta Trabal, de Sabadell. En Trabal usa com a corbata una d'aquelles cintes carregades d'empesa que fan servir els confiters per lligar els paquets de llaminadures. Un dia En Trabal anava amb un amic, i li va dir: «Perdona'm, però tinc d'anar a comprar una corbata»; l'amic se'guí i va entrar amb En Trabal en una pastisseria; En Trabal comprà un tortell magnífic. Un cop el va tenir embolicat, va sortir al carrer, i amb gran astorament del seu amic va desembolicar el paquet i va donar el tortell als pobres. Aleshores va agafar el cordill polícolor, se'l va passar al voltant del coll i va fer-se un llaç delicadíssim com una flor de xuclamel.
Un dia és possible que En Trabal, distret, doni el cordill als pobres i es posi el tortell com a corbata. Un tortell fóra una corbata magnífica, amb la qual potser no ha somiat encara cap poeta sobrealista. El poeta sobrealista J. V. Foix que a més a més coneix l'estructura interna i la pompa externa dels tortells, potser podria donar-me la seva opinió sobre aquest nou truc de corbata.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Banyeres Cardona Vergara, 1

VIATGES MARSANS, S. A.
Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

Bitllets de Ferrocarrils Nacionals i Estrangers
Passatges marítims i aèris - Viatges a "Forfait"
Excursions acompanyades - Peregrinacions, etc.

Informes i Pressupostos gratis

Kappel

Cerquem representants regionals

F. FONT, Duran i Bas, 12 BARCELONA

Trascendència continental de la revolució mexicana

No tan sols pel seu passat, per tradició, sinó pel seu present i per les possibilitats d'aquest Mèxic és un país profundament i eminentment indi, i aquesta sensació, colpidora, s'experimenta àdhuc sense sortir dels nuclis urbans. El vint-i-cinc per cent de la població de Mèxic és índia; el seixanta per cent, mestissa, és, per ancestralisme, per la sang, per filiació cultural, decisivament influïda per l'atavisme indi i és el mestís qui està creant el tipus racial ètnic mexicà, amb totes les immenses virtuts i reserves de la raça indígena. Per això, no ha de sorprendre'ns el fet que tot seguit que la revolució ha arrencat l'indi de l'esclavitud i el vassallatge econòmic, elevat la seva categoria humana i social, automàticament s'han obert per a ell àmplies i fecundes possibilitats en el camp de la cultura i en les manifestacions vives de l'esperit, essent així possible d'afirmar que no és utòpic, o una fàcil elucubració retòrica, que avui s'està produint i manifestant vigorosament una cultura índia, pròpiament mexicana.

Necessàriament el ressorgiment indígena mexicà no podia produir-se sense que sorgissin detractors i sense provocar una implacable hostilitat negant-se-li avançament tota possibilitat creadora i cultural. Entre els seus detractors, en primera fila, es compten les aristocràcies criolles, les quals intueixen clarament que una cultura indígena i les projeccions econòmiques, socials i polítiques d'aquesta, és la fi, fatal i definitiva, de la influència d'aquella, i la fi dels privilegis que l'exploitació de les masses indígenes els conserva. També cal comptar com enemics el capitalisme ianqui i els plutòcrates del país veí, perquè l'article 27 de la Constitució revolucionària mexicana (primer pas i iniciació d'una economia que s'edifica atenent-se a les necessitats i realitats del ruralisme indígena, posant la propietat de la terra en mans de l'Estat per tal que aquest l'esmerci i distribueixi d'acord amb els interessos i necessitats de la comunitat i no amb els d'uns pocs privilegiats, destruint i fent impossibles així les grans concentracions que constitueixen les pedres angulars i el principi fonamental del capitalisme i la concentració latifundista, assenyala la fi de la ingerència ianqui en els països indoeuropeus, que constitueixen la zona d'influència i el camp de les inversions dels Estats Units.

Cal dir, però, que en l'indi i en les fecundes possibilitats d'una cultura indígena americana s'escau l'esdevenidor d'Amèrica, no tan sols des d'un punt de vista racial i cultural, fent que sorgeixi i es produïx una cultura pròpiament mexicana, neta d'exotismes que res no tenen a veure amb les realitats i necessitats dels països continentals, sinó ensenys, i de manera principal, per la transcendència que el ressorgiment de les grans masses indígenes produirà en l'economia d'aquests països. Per què? Sota el feudalisme latifundista l'indi a penes tenia per soldada, l'indispensable per viure miserablament: les grans concentracions de terres i la submissió de la indiada feien que el terratenent emprés els procediments i recursos més rudimentaris per a les feines del camp. Sense necessitat d'intensificar el rendiment grans extensions de terra restaven sense conrear, i les que ho eren, produïen un rendiment ínfim, i l'indi, amb un salari irrisori, escassament podia viure miserablement, de fet, en el més odiós vassallatge econòmic. Grans extensions de terres sense conrear i salaris d'exploitació són els factors que poden explicar-nos l'estat de misèria i servitud col·lectiva de Mèxic, país agrícola, i la misèria general produïda per aquest feudalisme esclavista.

Però, si a aquest mateix indi espoliat pel latifundisme, hom li dona una parcel·la de terra que ell treballa i fa produir, i ensenys, hom li dona, mitjançant les cooperatives i institucions *ejidals*, facilitats i elements per a produir i intensificar el rendiment de la terra, aquesta produirà més, i arrencada als latifundistes, rescatada, es constitueix en un factor de producció que obre noves possibilitats i fonts d'economia. I aquest és el canvi que ha operat la revolució mexicana, clarament econòmica, amb la reforma agrària, la pedra angular de la qual és l'article 27 constitucional, consagrador de la màxima aspiració i la gran vindicació revolucionària.

Sovint s'acusa Mèxic d'exclusivisme, de pecat de nacionalisme, però cal dir i proclamar que tots els problemes i interrogants que la revolució mexicana ha provocat, i el constitucionalisme de la revolució, enclouen problemes i solucions profundament humanes, vitals per

a l'esdevenidor d'Amèrica, de tal forma que pot afirmar-se rodonament que la revolució mexicana constitueix, per a tots els països indoeuropeus, una al·lçonament exemplar i, possible, el primer pas per a una revolució continental.

Quins són aquests problemes i interrogants que la revolució mexicana ha suscitat i quines són les solucions creades? Podem encloure'ns en els punts següents, que constitueixen els punts angulars del programa i el constitucionalisme revolucionari mexicà.

Problema de la terra: la propietat passa a ésser, per l'article 27 constitucional, un dret i una funció social, obligant-se als interessos i necessitats de la comunitat. Quan, com succeeix a Mèxic, el latifundisme i la gran propietat concentrada no conrea les terres, emborjant el país, reduint el rendiment agrícola, la propietat constitueix un dret i un privilegi contrari als interessos generals, contrari a la societat. Per l'article 27 de la constitució de 1917 s'institueix que la propietat de les terres i elements naturals pertany a la comunitat i, representant-la, a l'Estat, i que aquest pot fer d'aquelles l'ús més convenient als interessos socials. D'aquí, la restauració *ejidal*, la creació de la petita propietat territorial i l'abandament de latifundisme, amb la qual cosa s'aconsegueixen dos resultats igualment interessants i transcendents: un, assegurar la productivitat de la terra, el seu rendiment i el fonament d'una economia agrària; l'altre, assegurar el benestar general, donant a l'home del camp recursos de vida, redimint-lo de l'esclavitud i creant homes lliures, fruïts de tots els drets polítics i socials proclamats en la constitució.

El creixent emborjament de les masses indígenes des de la invasió espanyola, produït, fatalment, el decadiment de llur cultura. S'arabassaren als indís les terres, les propietats comunals passaren a engruixir els latifundis i els propietats de l'Església, i privades de llur única font de producció i de millorament, sotmeses a un règim d'esclavatge que tallava llurs vincles i formes socials, es clouen per a les cultures indígenes totes les possibilitats i camins, i es perpetuen sols per ancestralisme racial, per tradicionalisme, per atavisme, però sense la concurrència d'estímuls i afanyos que les fecundessin amb noves aportacions, eixamplant llurs horitzons. Fruit de la reforma agrària, els beneficiaris immediats de la qual són els indís, que constitueixen el total de la població rural de Mèxic, és el ressorgiment present, vigorós i colpidor, de la cultura indígena mexicana.

Sindicació i política obrera: l'article 123 constitucional, la regulació del qual està, aquests dies, pendente de discussió i aprovació legislativa, institueix i empara els drets obrers. Naturalment que, segons és costum acreditat en les demoburgies de tot arreu, una prescripció constitucional com aquesta, no val i és gairebé lletra morta. Cal dir, però, salvant vicis i recels, que el proletariat mexicà té ple coneixement de les finalitats de la lluita claustralista, i que el sindicalisme constitueix un formidable instrument d'educació política, que no beneficia i serveix tan sols el proletariat, sinó que constitueix un instrument eficaç per a la vinculació dels elements i engranats productors i econòmics, instrument en el qual cal veure els inicis i els fonaments d'un nou constitucionalisme social.

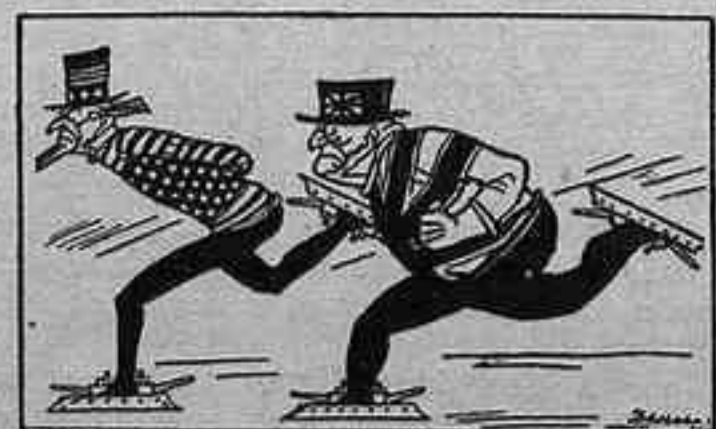
Separació de l'Estat i l'Església: l'ensenyament és laïc, única manera de respectar la llibertat de consciència, des de l'escola. S'ha nacionalitzat la clerecia, per tal d'evitar que clergues estrangers actuïn com element de desordre, perseguint fins polítiques i servint la causa de la contrarrevolució dels terratinents. Els béns de l'Església han estat declarats béns nacionals. Abans de la Reforma, el primer latifundista de Mèxic era l'Església; amb les lleis de la Reforma i la constitució de 1917, s'ha fet que gran extensions de terra produïxin, i que la clerecia deixi d'ocupar-se d'afers terrenals i es circumscriu a les seves funcions espirituals.

Pot ésser titllada de nacionalista i exclusivista, però aquesta enumeració dona a entendre que les solucions que la revolució mexicana ha imposat, constitucionalment, són de categoria i transcendència continental, profundament i essencialment americanes, sorgides totes de les necessitats vives i latents de la vida continental. Es per això que diem que la revolució mexicana deu ésser, per tal d'assegurar l'esdevenidor dels països indoeuropeus, el primer pas d'una revolució continental, d'arrels i fins econòmics i socials. Si aquest esdeveniment no es produeix, és incert i dubtós l'esdevenidor d'Amèrica. Cada dia més forta i angoixosa la pressió dels Estats Units sobre Mèxic, i mentre aquest país oposa, a mida de les seves forces i amb alternatives, una frontera defensiva, els altres països americans segueixen vivint colonialment, sense una economia pròpia, intervinguts per les finances ianquis. Sota la màscara de la sobirania política, persisteix la colònia, perquè un país sense economia pròpia, doblegat a exigències forasteres, està sota una amenaça constant. I per a Amèrica, el remei contra aquesta amenaça és únic i imminent: continentalitzar les solucions mexicanes, i aprofitant l'exemple heroic i els sacrificis de Mèxic, fer la revolució continental.

MARTÍ CASANOVAS.

Mèxic, març de 1929.

AL PALAU DEL GLAÇ

Una cursa de patins
(Pravda, Moscou.)

VARIACIONS

W. UHDE. — El senyor Uhde és un alemany engracat des de fa trenta anys amb tot el que produeix de nou l'art francès, un francòfil fervorós. Ara ha publicat un llibre sobre Picasso, *Picasso et la tradition française*. Edmond Jaloux en feu la recensió en *Les Nouvelles Littéraires* i digué: què representa Picasso als ulls del senyor W. Uhde? Doncs representa un espanyol emparentat per un cert místicisme amb l'art hispanogermànic, i que, en topar amb la tradició francesa ha esdevingut un nou gòtic. Però com que pel senyor Uhde l'ànima germànica és feréstega, inquieta i antirealista com l'ànima hel·lènica... etc., etc.

Aquests esteticismes alemanys són terribles com uns filòsofs alemanys! Semblen crítics d'art francesos!

ESPERANÇA. — L'Església ha tingut sempre l'ansia posada sobre el pensament de Bergson. Ha posat les obres del gran filòsof a l'índex, però les hi ha posades amb tots els honors — i des de l'Empireu les reverència i es posa a esperar. Ara fa poc, en ocasió d'haver estat concedit a Bergson el premi Nobel de literatura, un coral de llançanes al filòsof de la intuïció i del neo-espiritualisme s'ha aixecat de tot el món. En aquest cor les veus blanques dels pensadors catòlics entonen llur cant de sirena que és una pregaria per a que l'espiritualisme de Bergson decanti cap al catolicisme. L'ansia, l'actitud expectant de l'Església esdevé ara en boca dels fidels tendrívola insinuació, amorosa coacció.

Reeixiran aquestes suggestions? Potser sí. Tot se pot esperar de la Divina Misericòrdia. Sembla que Bergson ja s'interessa per la mística espanyola, i a mida que deixa de produir, augmenta aquesta mena de lectures.

LEVASIO. — Els avions, els cocktails, els transatlàntics, el jazz... Prou! Prou d'aquest color! Ufff! quin pesombre... Parleu-nos de quelcom més nou i més variat. Parleu-nos, per exemple, dels cervells limitats, del vers lliure o de les coques de Vilafranca.

EL LLAMP DE DÉU. — Les dues agulles ja llestes en el portal de Nadal del temple en construcció dit de la Sagrada Família rematen amb altres agulles d'acer, dites paral·lamps. Res de més enraonat que els dissenys de la Providència segueixen essent inescrutables.

QUI FA EL QUE POT... — Hi ha gent encostipada que en tossir fa ostentació del seu refredat com d'una baronia. Horrible gentussa! Que la providència premii aquells esforços varons bo i atorgant-los-hi un bon marquetat, el més opulent principat de la baladriera.

PRO TURISME. — Las parades de la Rambla dels ocells van disminuint. A hores d'ara allà ja gairebé només hi ha els ocells dels arbres — però pardals!... plebeïssims pardals.

Ara, amb motiu de l'Exposició, hom remeiarà aquesta pobresa bo i lligant al brançatge dels arbres de la Rambla cacatús, canaris i perdus amb coils.

DE LA INTEL·LIGENCIA. — En parlar de l'individualisme anglès hem tret el disciplinadíssim sentiment de cooperació de la gent britànica com una paradoxa incomprendible. — Incomprendible? Si justament aquestes actituds d'individualisme i sociabilitat són complementàries...

RUCABADO. — És el León Bloy català. De vegades supera a Lleó Bloy. Altres vegades, més que un lleó, és una cabra. Així i tot el seu estil afegeix caràcter i varietat al nostre panorama literari — Que per molts anys!...

LATECOERE. — Els avions d'aquesta companyia de correus aeris van plovent sobre la nostra terra com l'aigua d'abril. Aviat hi haurà perill d'anar a peu: els viants haurem d'assegurar la nostra vida contra aquests accidents de l'aviació que a cada instant amenaçaran d'esclafar-nos.

JOAN SACS

FRANÇA PER DINTRE

De l'affaire al congrés de Rennes

Un espectador superficial de la vida francesa podria molt bé creure que la llibertat, el laïcisme, el respecte a la justícia, la civilitat, totes aquestes virtuts de la república, són un do del cel als ciutadans francesos. Tenen, en efecte, una naturalitat incomparable i quan hom es posa en contacte amb la vida francesa sembla que no hagi costat cap esforç conquerir-les i conservar-les. A primera vista sembla que un súbdit francès és un ciutadà de primera classe, rodejat de tota mena de garanties, per la mateixa raó que la terra de França és blana i humida i dona uns llegüms exquisits; és a dir, pel simple joc de les forces de la natura. Però per poc que s'aprofundixi, es veu clarament l'esforç que això representa. En aquests últims dies s'han celebrat a França dos congressos ben significatius: el de la Lliga de l'Ensenyança, que és l'entitat que defensa l'organització laica de l'escola francesa, a Marsella; i el de la Lliga per la Defensa dels Drets de l'Home i del Ciutadà, a Rennes. Això explica moltes coses.

A començament de segle, Rennes era una plaça forta dels reaccionaris francesos. És una ciutat plena de records aristocràtics que l'orienten cap a un tradicionalisme agressiu i paralitzador. En passejar-se pels carrers de Rennes hom es sent encara vassall de la duquessa Anna i de bona gana pendria part en un torneig cavalleresc a la plaça «des Lices», o es transformaria en canonge per portar pel camí del bé aquelles formes dones bretones, que llueixen encara la indumentària típica del país. Les cases antigues són de fusta i el palau de l'antic parlament és d'una gran força evocadora.

Doncs bé, Rennes, la capital de la Bretanya clerical, té avui dia una majoria municipal d'esquerra i un alcalde socialista que va rebre els congressistes de la Lliga dels Drets de l'Home a la Casa de la Vila i que va pronunciar un discurs vibrant d'entusiasme sobre els progressos republicans d'aquell poble. I és de suposar que això no ha estat del tot fàcil d'aconseguir.

A Rennes va tenir lloc el primer Consell de Guerra que condemnà el capità Dreyfus, origen del célebre procés del qual va néixer la Lliga dels Drets de l'Home. El Congrés de Rennes té, doncs, al cap de trenta anys, un valor simbòlic. El professor de la Sorbona Victor Basch, President de la Lliga Francesa, era fa trenta anys professor del Liceu de Rennes. Per ésser un dels primers dreyfusistes els clericals d'aquesta ciutat el van apedregar i sort va tenir de dos obrers que li varen salvar la vida. Probablement per això la forma de defensa republicana que preconitzava sempre Victor Basch és la unió dels obrers i dels intel·lectuals.

L'arribada dels delegats de les Lligues estrangeres, sobretot les d'aquells països on avui no es respecten els drets de l'home i del ciutadà, va ésser un dels moments més emocionants del Congrés de Rennes. Els parents feliços i rics festejaven els parents desgraciats, pobres i momentàniament vençuts. Campolongo, el president de la Lliga italiana, va saludar el Congrés en nom dels delegats estrangers.

Una tarda, en sortir de l'Audiència a París — va dir Campolongo —, *maitre* Labori, l'advocat catòlic que defensava el capità jieu Dreyfus, fou agredit per l'espatlla per un grup de nacionalistes. Un professor, veí

del Barri Llatí, el va recollir i li donà la més noble i decidida hospitalitat en la seva pròpia casa. Igualment avui les democràcies ferides per l'espatlla han trobat a casa vostra, en el fogar dels ciutadans francesos, una hospitalitat que no oblidarem mai. Els aplaudiments amb que foren acollides aquestes frases devien ressonar a Roma i en altres ciutats europees.

Però estudiem ara quina és la força de la Lliga Francesa: en 1912, comptava amb 30 federacions, 300 seccions locals, 4.000 abonats al seu butlletí mensual i 18.500 membres que pagaven la seva cotització. Avui consta de 96 federacions, 1.950 seccions, 30.000 abonats al butlletí i 148.000 cotitzants. El pressupost anual de la Lliga passa d'un milió de francs. Solament per informes jurídics, la Lliga va pagar l'any passat 160.000 francs, sense tenir en compte que algunes primeres figures del Palau de Justícia donen gratuïtament els seus informes a la Lliga. Aquestes xifres demostren clarament que la defensa dels drets del ciutadà no és cosa de màgia, sinó una obra d'organització i de treball, d'idealisme i de tenacitat.

Aquesta força tan considerable s'emergia naturalment en coses considerables. Abans que tot, el seu primer esforç és fer respectar les garanties i les llibertats que la llei concedeix als ciutadans. Després s'esforça a obtenir lleis més justes i liberals. La Lliga es fa seu qualsevol cas particular d'arbitrariorietat o d'injustícia que se li assenyali. Després organitza una obra de propaganda i agitació perquè la injustícia no es repeteixi. Una de les campanyes actuals més fortes va encaminada a la supressió dels consells de guerra. Segons la Lliga, tots els delictes, els militars inclosos, han d'ésser jutjats pels Tribunals civils i més concretament, pel Tribunal de jurats. La tesi és actualment d'una audàcia formidable, però la idea s'obre pas a poc a poc.

El general Sarrail pertanyia al Comitè Central. El general Percin era també membre de la Lliga. Tots dos han mort aquest any. Al Congrés de Rennes assistia, com a delegat d'una secció, el general Sauret. En contestar una intervenció seva, al diputat Guernut se li va escapar aquesta frase poc afortunada:

— *Mais vous savez bien, mon général...*
Immediatament un congressista va interrompre —
Permeteu, ciutadà Guernut; aquí no hi ha general que valgui; aquí no hi ha més que membre de la Lliga.

El general Sauret va ésser el primer d'aplaudir aquesta interrupció tan oportuna.

El President de la Lliga és actualment el Premi Nobel Ferdinand Buisson. I en la llista del Comitè Central figuren noms il·lustres com els de Charles Gide, Langevin, Picard, Léon Blum, Challave, Corcos, Justin Godart, Emili Kahn, Moutet, Paul Boncour, Seignobos, Barthélémy, Appleton, Charles Richet... I dues dones extraordinàries, figures nobilitissimes de la democràcia francesa: Madame Ménard Dorian i l'escriptora Severin.

La defensa dels Drets de l'Home a França no és una cosa abandonada a uns quants descamisats.

París, abril.

Els nostres homes eminentes

Volem fer alguna cosa sota aquest titular; però veiem que els nostres homes famosos avui en dia s'estan amagadets a casa i no fan res que pugui ésser digne d'esment com a gracios, pintoresc i profund.

Naturalment, el que té fama de dir les coses més pintoresques és En Pich, però costa tant de saber si són autèntiques o si les hi pengem...
Tot el que podem servir als amables lectors de MIRADOR és aquest retall de gasetil·la: «Ayer salieron en el expreso de Francia los ex ministros Sres. Cambó y Ventosa.»
Informació que, traduïda al català, diu a *La Veu de Catalunya*: «Ayer sortiren amb l'express de França els nostres amics, senyors Cambó i Ventosa.»
Vet aquí tot el nostre panorama.

Al número pròxim

PITARRA

per FRANCESC PUJOLS

— Altra vegada a missa?... Mira que Déu et castigarà...!
— Oh, és que avui és el primer dividendes de cada mes.

CALZADOS MINERVA

Sociedad Anónima

Via Laietana, 30

COLONIA

Baron Dandy

PERFUM D'HOMME NET I DISTINGIT

PERFUMERIA PARERA CREADOR DELS PERFUMS I PRODUCTES DE BELLESA Tentación PER A SENYORA

CINEMA I DISCOS

Els films de la setmana

En certa ocasió, Domènec Guansés es queixava, des de la seva columna quotidiana de *La Nau*, de que els crítics de cinema, al fer les seves ressenyes, insistissin quasi exclusivament sobre la tècnica dels films, la part podríem dir-ne de realització, omittint parlar-nos de l'assumpte que després de tot és el més essencial, el que fa que l'obra existeixi. La raó d'aquesta anomalia és òbvia. Els assumptes que el cinema ens proposa acostumen a ésser extrems de la novella de teatre, són la majoria vells, quasi sempre poc consistents i rarament ens satisfan. Ens troben, justament a causa de la nostra ja llarga experiència literària, exigents i poc resisteixen un anàlisi conscient. Naturalment, hi ha excepcions. Aquesta tem-

POLA NEGRI en «Tres pecadors»

porada al menys sis o set vegades hem pogut veure obres que per llur inspiració i tècnica se'ns han imposat sense restriccions: *El príncep estudiant*, *I el món marxa*, *Una novia a cada port*, etc. En canvi, tot el que afecta a la realització, la tècnica, té per nosaltres l'interès de les coses noves, tot és aquí quasi inèdit i és just, doncs, que el crític posi més l'atenció sobre aquestes coses que són propiament cinematogràfiques. Però avui nosaltres anem a trencar la norma i anem a parlar de l'argument, de l'assumpte de *Tres pecadors*.

L'assumpte de *Tres pecadors* és bo, direu? Per nosaltres massa bo pel partit que n'han tret. En ell, tal com està exposat en el film, s'hi mesclen les coses vulgars amb les intel·ligents. Naturalment, durant la projecció, i gràcies a l'habilitat del director i a la interpretació completament satisfactòria, el vostre esperit crític resta en suspens, però després, quan sou al carrer, podeu amb lleure, destriar i valorar.

Oscar Wilde n'hauria fet amb aquesta obra una bona comèdia per poc que s'ho hagués proposat. La comtessa Wallestin emprèn a instàncies del seu marit, un viatge en un tren que queda completament destruït en un accident ferroviari. Ella justament no es trobava ja en el tren al moment del sinistre, però en aquells moments la seva situació era tremoladament comprometedora. Havia baixat del tren amb el pretext d'un passeig que l'hi proposava un amic del seu marit que viatjava amb ella, el qual, intencionadament li feu perdre el tren i la retengué a la seva pròpia casa, on els sorprenen el pare de la comtessa. Aprofitant-se de l'avinentsa de que tothom la don per morta, i per evitar la vergonya que resultaria de la revelació d'aquesta aventura pel marit i per la seva filla, es decideix a passar realment per morta, i refer lluny una nova existència. Tema d'En Pirandello, com ja sabem, però el que segueix és encara més pirandellà. El comte Wallestin tenia ja de temps una estreta amistat amb la baronessa de Berne, amistat que la comtessa havia cregut sempre correcte. Quatre anys després, el comte es disposa a fer de la baronessa la seva esposa, justament quan els atzars de la vida tornen a posar els esposos un enfront de l'altre. El comte no reconeix, sota la perruca rossa, a la que ell creu morta; però la semblança el guanya prou per despertar el seu interès. Aleshores és un home que estima a la seva pròpia muller sense saber-ho. Quan la comtessa es disposa a fer la revelació de la seva verdadera personalitat, apren, per boca del seu marit, que ell sempre l'havia enganyat. Així ella descobreix darrera les aparències a les quals ella havia fet el sacrifici de la seva noble existència, la veritat feta d'hipocresia i sensualitat. Però, prou! ja veiem el poc que tota aquesta relació dona idea del melodrama que ens ocupa.

Pola Negri, amb la seva perruca rossa, pren una expressió que li desconeciem. El film entra dins el gènere de les comèdies psicològiques i presenta certes analogies amb l'estil d'En Lubitch i d'Abbadie d'Arrast.

En *El vaixell roig* Noah Beery no recorda per res la inolvidable tasca que feu en *Beau Geste*. La coberta del vaixell que és en el cinema una de les coses més plenes de poesia, és aquí gens utilitzada.

El B. F. C. ha reprès *L'últim d'En Jannings* o més bé dit d'En Murnau. És aquesta una obra heroica, però tanta lentitud i tanta minuciositat acaben per produir-nos una fatiga depriment. Celebrem que Murnau sigui avui ja lluny d'aquestes preocupacions quasi morboses. Amb tot és aquest film un moment dins la història del cinema. Tota literatura n'és eliminada, l'expressió hi és purament cinematogràfica, i els agoraments de tècnica hi son sempre supeditats a raons plausibles. Dins aquest sentit el somni del porter és profund de comprensió. Jannings es llença en aquesta obra a un virtuosisme sense contenció que no podem admetre. És l'última que no s'hagués suprimit en aquesta projecció el final, la presència del qual és comprensible solament en una projecció ordinària.

J. PALAU.

De la sessió MIRADOR

La Dama de les Camèlies ahir i avui

Com ja saben els nostres lectors, en la seva primera sessió que tindrà lloc al cinema Rialto el propiament dilluns, MIRADOR oferirà als seus amics i al públic en general dues versions de *La Dama de les Camèlies*. Un interval quasi de vint anys separa la data de l'una a l'altra. La darrera és obra de Fred Niblo i els que l'han vista saben el que és: una pura meravella de l'art cinematogràfic. Creiem que la revueur amb gust. Fred Niblo féu en aquest film potser el millor de la seva obra artística. L'emoció de la vella obra d'A. Dumas, avui ja quasi totalment esbravada, la tornem a reviu en aquesta cinta que més que una transposició és una recreació, en el sentit que és més de Niblo que de Dumas, l'esperit que anima l'obra. La fotografia hi és perfecta, d'un riquesa de matisos avui per avui potser insuperable. El ritme hi és sobirà, donant-vos una deliciosa sensació d'eufòrica, de proporció i d'equilibri que és més que un plaer pels ulls, és delectança per l'esperit.

Hi ha en aquest film unes quantes sèries de fossos encadenats que són entre el millor que hem vist. Les imatges del teatre de l'Òpera hi són bellíssimes, d'una fotogènia admirable. Vestuaris, interiors, llums voluptuoses, tot contribueix a crear aquella impressió d'eufòrica de que parlavem, que fa que a desgrat del tema tan substancialment romàntic, el film en qüestió resulti una obra clàssica, si per classicisme entenem l'ordre i la mesura. No solament la fisonomia dels actors, els seus gestos, sino les coses que els envolten, els interiors, la tonalitat mateixa de la fotografia, contribueix a l'expressió psicològica. A través d'aquest llur mecànic, que és l'aparell filmador, les ànimes esdevenen translúcides.

El temperament ansiós, somiador, aïhora exaltat i decandit d'Armando troba en l'expressió facial de Lluís Alonso una justa expressió. Norma Talmadge, amb la seva suprema distinció i talent excepcional, fa la millor Margarita Gautier que el cinema hagi creat.

L'altra *Dama de les Camèlies*, la durada de la qual és escassament de vint minuts, és una pel·lícula de l'any 1907. Creiem que el públic trobarà un plaer extraordinari en la visió d'aquest film. Serà com una descoberta, però a més d'això serà una cosa altament curiosa, ja que no hi ha res com conèixer la història d'una cosa per compèndre-la, i el que valen i signifiquen les pel·lícules que avui ens engresquen hom podrà copsar-ho en traslladar-nos vint anys enrera i viure de quins conenoms més rudimentaris han sortit elles.

No parlem de l'absència de primers termes, de la immobilitat de la màquina, de l'estat rudimentari del maquillatge i de la fotografia; parlem de la tècnica gesticuladora dels actors. Amarats de teatralitat, perquè del teatre venien tots aquells actors, aquella gent no feien sinó teatre mut! El gest que a l'escena no fa sinó subratllar el verb, queda aquí com desemparat, esdevé enfàtic, grandiloqüent.

NORMA TALMADGE en «La Dama de les Camèlies»

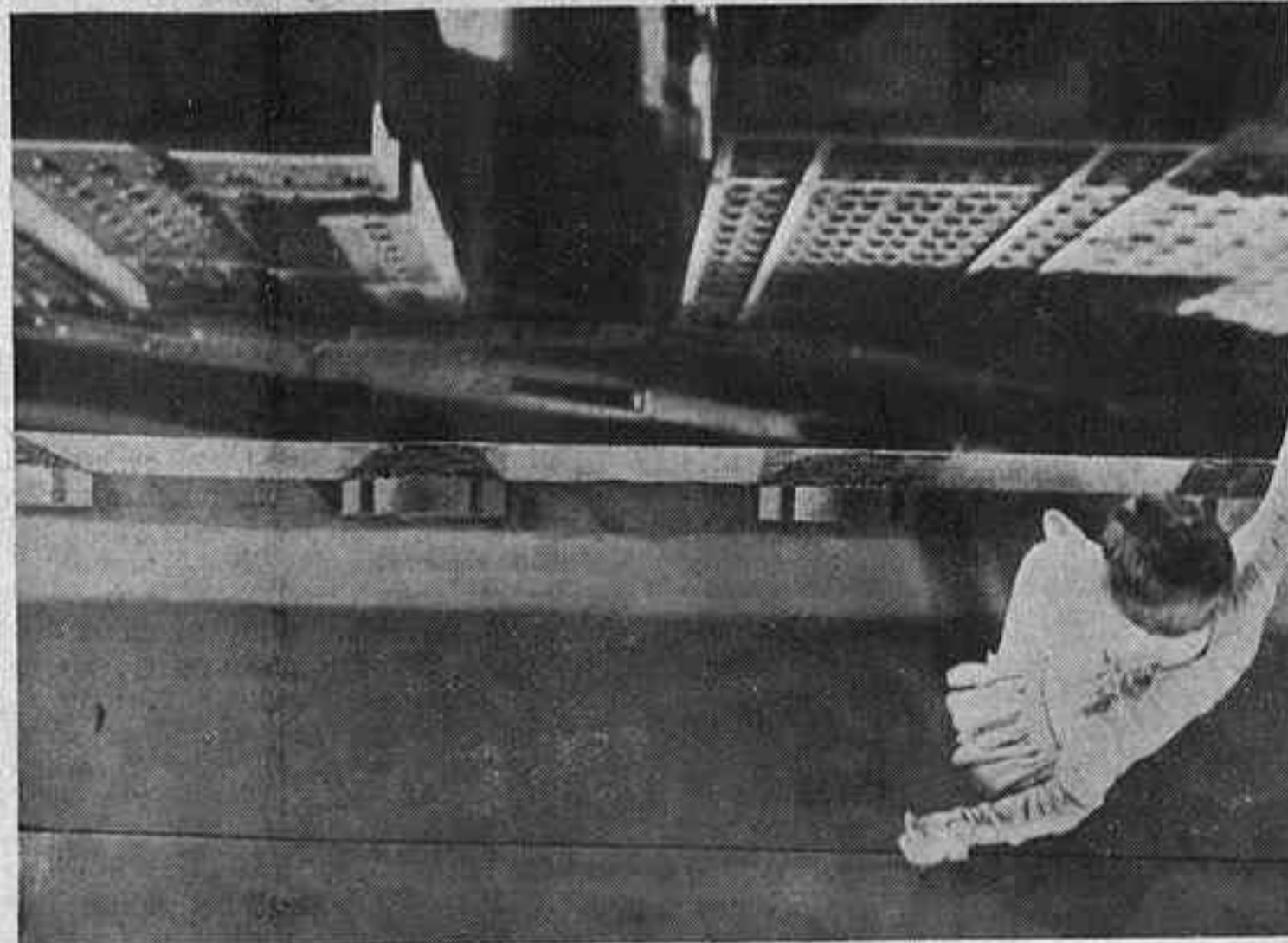
Aquesta experiència retrospectiva que proposem al públic té, n'estem certs, més interès per ell del que es pensa. Trobarà en això més plaer que en la projecció de més d'alguna superproducció que avui li ofereixen. I fixeu-vos que no hem anat a buscar un film vell qualsevol, sinó una obra que alhora que representativa de l'època en què nasqué desenvolupa el mateix tema que una de les obres més avançades del cinema ha tractat altra volta.

Aprofeïu, doncs, l'avinentsa que us ofereix MIRADOR de traslladar-vos vint anys enrera de veure una obra a la qual el temps no hi ha portat cap variació. Vint anys! Quan començàveu a gustar dels primers films, quan no sospitavaeu encara el que aquella activitat que semblava un joc pueril esdevindria. Una obra que us parla d'una època, que vindrà a recordar-vos coses oblidades.

Un film d'avantguarda serà estrenat en aquesta sessió. Serà, doncs, la primera vegada a casa nostra que es fa una presentació semblant. Un film alliberat de la tirania d'un argument obeint a raons estrictament visuals. Veieu, doncs, que la nostra sessió és quelcom de nou que ha de despertar l'interès i la simpatia de tots els amics del cinema.

LA BATALLA DELS SEXES DISCOS

El fet de què, el mateix que en *El destí de la com*, Belle Bennet i Phyllis Haver s'hagin encarregat en la nova pel·lícula d'En Griffith, respectivament, dels rols d'esposa traïda i de vampiresa professional, i de que la pel·lícula de la que ens anem a ocupar tingui tants punts comuns amb la darrera que interpretà Jannings, haurà sigut motiu de que més d'un espectador s'haurà cregut trobar-se davant d'un plagit tot veient *La batalla dels sexes*, però per la nostra part recordarem que D. W. Griffith realitzà ja fa una pila d'anys aquest film i que el que acabem de veure no és, doncs, sinó nova versió d'una obra vella. Què interessant hauria sigut projectar ara aquella vella cinta! Hauria això permès copar el que la gent oblidat

De la «Batalla dels sexes»

massa fàcilment pel fet d'haver-hi arribat per etapes mesurades; tot l'enorme progrés del cinema. Com ja saben els nostres lectors, és en aquest sentit que MIRADOR organitza la seva propera sessió de cinema, on tindrem l'oportunitat de veure consecutivament dues versions de *La Dama de les Camèlies*; una, la que darrerament féu F. Niblo, l'altra, del temps que en podríem quasi dir: la prehistòria del cinema.

Convenim fàcilment de que si Griffith no tinguéssim en el seu haver més que obres de la categoria de la que ara ens ocupa, el seu nom no significaria el que realment significa dins l'art cinematogràfic. Amb tot, tothom convenim, creiem, que *La batalla dels sexes* és una pel·lícula sempre bona, i a moments excel·lent. Els personatges de la comèdia són reals i no senten mai la convenció, i és que Griffith és entre els homes del cinema, un dels que posseeix el sentit psicològic més agut. Les seves escenes són quasi sempre d'una consistència psicològica innegable, les sentim viscudes, exactes. Parem atenció, per exemple, en el detall del marit—que frisa ja els quaranta anys—, tímid, fidel fins aleshores, restant llarga estona immòbil a poques passes de la porta que acaba de tancar després d'haver romput amb els seus. Mesura el que s'ha fet i sentiu com tracta de justificar-se. El seu pas és incert, i la irresolució és en el seu rostre quan avança. Sincronitzada amb la deserció del marit, és el desesper de la esposa, que es tradueix en irració al dirigir-se irada vers els seus fills, quina presència ahi, la mata de vergonya. Com és exacte i ben vist això! I mentres la noia—amb consonància amb la seva natura femenina, feble, ben cert, però impulsiva—es llença en braços de la mare, el noi resta paralitzat pel terror en el recó d'on ha vist tota l'escena.

Algú potser haurà quedat desconcertat davant l'humor que campa per tota aquesta obra, el to un xic lleuger amb que un tema tan seriós està tractat. Però nosaltres creiem que l'obra no vol ésser temperamental, ni manifestar-se en cap to determinat, sinó simplement vol ésser real, objectiva, i d'aquí que en ella es mesclin, alternativament, l'escena intensa amb el detall pueril, les llàgrimes amb les rialles; i és que la vida enclou aquesta permanent contradicció, lluny com és d'escolar-se en un mateix sentit.

El moment cinègràfic més interessant és el que provoca l'intent de suïcidi de la mare. És una troballa genial, digna de la firma que signa l'obra. La desventurada mare, indecisa, es passeja amunt i avall damunt la coronisa dels rascacels. La vista és presa per la màquina sospesa justa verticalment damunt el cap de l'actriu. Aquesta disposició assoleix realitzar el vertigen. Com el d'una sonàmbula, el cos oscilla, i allí baix és el formigueig de vehicles i transeünts. Tot d'una, la màquina filma una devallada rapidíssima que tradueix amb molta justesa el pensament de la mare, la qual s'imagina ja llençant-se en el buit. El propòsit en la imaginació esdevé obsessió i es tradueix en

No deixeu d'acudir el dilluns, dia 29, a les 10 del vespre, al Cinema Rialto on tindrà lloc la primera Sessió de Cinema MIRADOR.

Caterina Albert és americana

Alguns dels nostres lectors han suposat que l'article «Raquel Torres» publicat recentment a MIRADOR amb la signatura de Caterina Albert havia d'ésser atribuït a l'eminent escriptor Víctor Català.

L'autora de l'article publicat en la nostra secció de cine és una ciutadana americana que es diu realment Caterina Albert, molt coneguda als Estats Units pels seus articles sobre qüestions cinematogràfiques.

La persona que usa el pseudònim de Víctor Català ha estat sempre fidel al nom amb el qual va lligada una brillant història literària. Amb el simpàtic nom de Caterina Albert, l'escriptor Víctor Català es limita a pagar la contribució de propietari a La Escala i a complir altres deures socials igualment modestos.

imatge. Si la música és l'art de pensar amb els sons, el cinema és l'art de pensar amb imatges. Il·lustra això també les escenes al restaurant nocturn, en les que Griffith ens dona en una successió de moments l'equivalència de tota una minuciosa evocació literària. Els protagonistes no són mai oblidats per la màquina, però aquesta és constantment en contacte amb el demés; amb el medi. Els seus dels dansarins llisquen en un moviment sense accent vers el fons, i en una successió de fossos encadenats, tot l'establiment passa pels nostres ulls: és la descripció del cabaret. Diem descripció en el mateix sentit que un crític de literatura podria dir referent-se a una novel·la, visió.

Podríem també parlar del moviment de la

El mestre Pedrell deia que el poble havia concebut sempre la cançó harmonitzada. És indubtable que per la interpretació de la música folklorica les agrupacions corals són molt superiors als solos vocals. A més a més són molts pocs els artistes que interpreten aquesta classe de composicions i encara, quan ho fan, la cançó queda desfigurada per l'amanerament a què els té habituats el teatre. Per això, de tots els discos d'aquesta classe que ens ofereixen la Companyia Gramòfon i Odeon, preferim els enregistrats a base d'agrupacions corals. D'aquestes, la millor és la societat Polifònica de Pontevedra, que posseeix una riquesa de veus a la qual veritablement estem poc acostumats. En el *Canto de Orense* i encara més en la *Carmínia de Don Sancho* es destaquen unes esplèndides veus de tenor que, per cert, són ben poc abundants en la majoria d'aquestes agrupacions corals. La *Carmínia de Don Sancho* és d'una inspiració sorprenent i d'una melancolia refinada que us fa sentir tota la dolçor i la tristesa d'aquella terra.

La Coral Vetusta de Orense, una altra agrupació d'aquesta classe que figura en el catàleg, no resulta tant per la poca proporció de veus de conjunt. Per sostenir una extensa melodia com la de *La Molinera* hi falten veus femenines. En canvi resulta molt més el *Canto de Avilés*, més ben harmonitzada que l'anterior. La melodia sostinguda per les típies, acompanyada per un tema persistent que desenrotllen les veus masculines, formen un bon conjunt.

També s'han editat algunes cançons muntanyeses. És curiós d'anotar la lletra d'algunes d'elles, com *Los mozos me tienen rabia, ¿Os enteraréis si no lo sabiais, que por querer a una morena no llevan preso a nadie?* y *Mira cómo se pase la guardia civil por la carretera*. És convenient, en algunes d'aquestes cançons, que comencen amb estrident acompanyament de pito i timbal, posar-hi agulla prima; del contrari no seria estrany que quedéssiu sords per una temporada.

Hi ha també en el catàleg de discos cançons asturianes. *Cançons de Carreño* estan cantades d'una manera molt sentida per «La busdonga». Li falta, de totes maneres, més volum de veu.

Les cançons basques interpretades per unes veus de timbre metàl·lic, són força ben entonades. El que no és ja tan recomanable és la música instrumental basca, que resulta desplaçada si no és per acompanyar una dansa a ple aire.

Un dels discos a anotar, encara que no sigui música popular, és una deliciosa cançó de l'òpera *Mendi-Meyan*, del compositor Usandizaga. És del millor dintre del seu gènere i està molt ben cantada. L'última que no s'enregistren altres fragments d'aquesta òpera que fugint de l'ambient de la «zarzuela», serà potser difícil de representar.

I per acabar, assenyalarem també els discos Odeon de *cante jondo* cantats per Angelillo, especialment *Mi Carmen*, acompanyat de guitarra per Borrull.

M. MARIBEL.

J. G.

Les grans creacions dels divos

Marcos Redondo

Emili Vendrell

están impresionades únicament

en discos

Odeon

DE LES ARTS

Dues exposicions de bona pintura

RAFAEL LLIMONA (La Pinacoteca) - JOSEP MOMPOU (Sala Parés)

Així com en els grans medievals l'ofici es transmetia de pares a fills, fa bo, també, de veure, en algunes famílies d'ara, la continuïtat de llurs produccions artístiques, evolucionant, però, cap a les noves modalitats del temps actual. I així com l'esser fill d'una «firma comercial» de reconeguda solvència és una cosa molt ben trobada i convenient pel qui tiri per capitalista, el lluir una signatura artística de sòlid prestigi és una constant preocupació pel qui, al mateix temps, ha heretat el temperament. Per altra banda, potser també, en aquest cas hi ha una avantatge: per deslliurar-se de l'ombra paterna, el fill, moltes vegades, arriba a més alçada de la que, potser, hauria assolit en trobar-se sol.

Pel qui tingui, doncs, vertader temperament d'artista, el portar un cognom com el de Llimona és més aviat un obstacle benefactor. I En Rafael, com el cas de l'enyorat Francesc Vayreda, no solament s'ha després de l'ombra del seu oncle Joan, sinó que també, i en poc temps, ens ha donat una nova aportació pictòrica, la qual des d'ara creix a dalt d'un dels pujols del nostre paisatge artístic. Aquest cim, Rafael Llimona l'ha assolit amb cinc exposicions: la d'ara, per tant, la quinta.

Després de cursar els estudis de l'art dels jardins en la finida Escola dels Bells Oficis, aquest artista es proposa, amb gran entusiasme, ésser pintor. Avui ja ho ha aconseguit. Rafael Llimona, amb l'exposició que actualment ens mostra, és un pintor fins al moll dels ossos, amb tot i el rastre d'antecedents deficients.

He observat, moltes vegades, en analitzar l'obra global d'un artista, que les característiques més autòctonament reixides de la seva producció són, precisament, degudes als seus anteriors defectes.

Seguint per aquest cantó i concretant-nos al cas d'aquest artista, trobarem que del confusió cromàtic primitiu n'ha sortit una riquesa de tons, els quals s'interseccionen seguint les directrius d'una fuga apassionada i ben resolta; i de les dissonàncies colorístiques d'abans han nascut uns acords i matisacions d'afinada consistència.

La pintura actual de Rafael Llimona té qualitats estructurals a la manera cezanniana i treballa personals de sensibilitat. El mateix Olot és, per gràcia de la seva visió, un altre Olot, diferents dels que coneixem.

De les teles exhibides, ens plauen principalment: *Dia de pluja - Tardor*, on l'esquidada de la seva gama colorística ens fa pensar amb la sensibilitat oriental; *Dia de*

ció d'un esdeveniment esperat, puix feia força temps — d'ençà de l'any 1925, a les Galeries Dalmau — que aquest pintor no ens havia ofert una exposició particular. Coneixiem, però, el procés de la seva obra en les successives aportacions en els salons anuals de Les Arts i els Artistes i en el Saló de Tardor.

guin un xic desmesurats — no cal dir que ens emocionem sincerament, perquè sempre s'hi deixa el rastre de l'interès per les nostres coses, però em sembla que ja som prou grans per saber registrar la nostra producció pictòrica i no caure en anteriors provincialismes.

Josep Mompu, dissabte passat va triom-

JOSEP MOMPOU. — Dancing

A més a més de Barcelona, també a París Josep Mompu s'ha fet una situació. Ha exposat al Salon d'Automne, al Salon des Tuilleries i fou invitat en el darrer Salon de l'art francès independent. La crítica parisenca ha constatat elogiosament l'obra del nostre pintor i l'Estat francès — fa cosa d'uns tres anys — adquiriria una tela seva.

far a Barcelona. Això és el que vertaderament ens entusiasma i justifica — als nostres ulls — els seus merescuts èxits forans. La pintura de Mompu és una bona pintura d'avui. Això és més important del que sembla, perquè moltes pintures que volen ésser d'avui, quan arriba la depurada selecció del demà no seran de cap temps. En dir «d'avui» vull dir una pintura clara, neta i lluminosa.

El meu dilecte amic Sebastià Gasc feia, dies enrera, unes consideracions, a *La Veu de Catalunya*, precisament entorn de la pintura neta i bruta. Deixant de banda altres acepcions extrapictòriques de la paraula, considero superior la nitidesa de la pintura representativa de Mompu a moltes altres pintures abstractes, la valor de les quals no és pas solament per llur netedat. Plasmar una representació neta del món fenomènic, com fa el nostre pintor, això sí que és un caire interessant de la pintura, per bé que no sigui el més important.

La pintura de Mompu podria catalogar-se entre la de Marquet i la de Matisse. Al primer cop d'ull hom veu que l'obra de Mompu és epigramàtica. Però el seu esquematisme és, a més a més, construït i d'una sensibilitat sorprenent. Per arribar a aquest estat de gràcia ha tingut de passar per una laboriosa disciplina.

A la segona volta que doneu per l'exposició, us adonareu que la gràcia de la pintura de Mompu no és deguda a la banal facilitat, sinó a l'encertada justesa de la primera aplicació dels colors. Les seves teles no són més explicades perquè no ho necessiten. És clar que d'aquesta manera la profunditat pot restar a mig aire, però, en canvi, és possible que la gràcia salti a la carena on la llum — diuen els poetes — és més clara.

La futura superació de Mompu potser està en l'aprofundiment de la seva lluminosa sensibilitat.

De les vint-i-sis teles de l'exposició potser només n'eliminarà tres o quatre: aquest tant per cent de desmèrit és ben reduït.

Encara que sigui reproduït, gairebé tot el catàleg, anotaré les obres més reixides: *Anèmones*, emoció afinada del color; *L'embarcador* i *El yacht*, dos paisatges clars i sensibles; *Andalusa*, transparències ajustades; *Peixos*, calligrafia colorística; *Meló*, claredat; *La lectura*, encertat de llums; *El balcó*, *Nu del mirall*, *Nu assegut*, *La platja de Dinard*.

Dancing és un esforç i un resultat. La part dinàmica, superior a la estàtica. Els nostres pintors haurien d'empendre's obres d'aquesta envergadura, que és on poden manifestar-se, amb més ambició, llurs possibilitats.

Felicitic, de tot cor, els intel·ligents col·leccionistes que han adquirit les millors teles de Rafael Llimona i Josep Mompu.

MÀRRUS GIFREDA

Exposició de projectes d'arquitectura

El dissabte passat va inaugurar-se una exposició de projectes arquitectònics a les Galeries Dalmau del Passeig de Gràcia, de la qual parlarem, amb l'extensió que es mereix, en el número pròxim.

Assenvalam, des d'ara, que es tracta del primer intent d'aportar la nostra col·laboració a la nova visió del fet arquitectònic.

Els projectes exhibits són: *Fàbrica de Perfums «Myrtágia»*, d'A. Puig-Gairalt (invitat); *Plaça de braus*, de R. de Churruga, F. Fabregas i G. Rodríguez Arias; *Clínica*, de C. Alzamora i E. Pecourt; *Club d'esports*, de P. Armengou i F. Perales; *Estació per un port aeri*, de S. Illescas; *Poble d'estiu a la costa de llevant* i *Hotel en una platja*, de J. Ll. Sert i J. Torres-Clavé.

RAFAEL LLIMONA. — Cavalls abeurant-se

boires - Hivern, en la qual hi ha una preconecebuda reducció de la paleta, però també un lirisme controlat. *Estudi* (número 16 del catàleg), molt fi i emotiu; *Cavalls abeurant-se - Febrer*, ajustat i sensible d'expressió; *Prat de Puigpardines*, i del *Bodegó*, la roba i la fruita.

Dissabte passat s'inaugurà l'exposició de les obres de Josep Mompu. En la sala quadrada de can Parés hi havia l'expecta-

Si no coneguéssim la bona qualitat de l'obra de Mompu, tots aquests èxits aconseguits a la un dia capital artística del món, no ens commourien totalment, perquè coneixem, amb més o menys justesa, altres èxits molt més transcendents d'altres compatriotes assolits en la mateixa consagrada capital, la valor pictòrica dels quals és — al meu entendre — bastant més inferior a la de Mompu.

Tots els triomfs dels nostres artistes als diversos estadis mundials — encara que si-

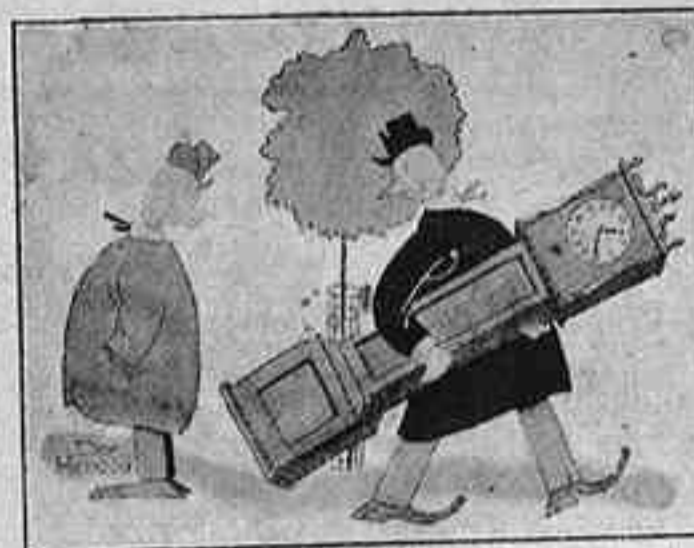
— Aquesta, us la posaria a sis pessetes... té cinc butxaques...
— I, sense les butxaques?

(Candide.)

El turista. — Perdoneu, hi ha llum elèctrica en aquest poble?
L'habitant. — Únicament quan llamega.

(Passing Show.)

— Que el porteu a adobar?
— A l'inrevés. El porto mentre m'adoben el de butxaca.

(Life.)

— Moltes gràcies, senyor, pel prospecte que m'oferiu; però ja veieu que tinc les mans ocupades... ¿Que em farieu el favor de llençar-lo a terra vós mateix?

(Le Rire.)

— I... fa gaire que camina aquesta criatura?
— Prop de vuit mesos.
— Diable!... deu estar molt cansat.

(Ric et Rac.)

— ¿Que teniu revistes il·lustrades d'ara fa tres anys? Acabo de posar despatx de dentista...

(Passing Show.)

Feu fer els vostres gravats en la UNIÓ DE FOTOGRAVADORS

CORTS, 481 : Telèfon 33421

ESTEVE RIERA
Confiter i Pastisser

Pa de luxe
RAMBLA DE CANALETES 9111.
CARRER DE MALLORCA 307 i 309;
PORTAL DEL ÀNGEL, 18
BARCELONA

MOBILIARI D'ART
BUSQUETS

Decorador, mestre ebenista i tapisser. Objectes d'art i de fantasia per a obsequis. Sales d'Exposicions de Belles Arts.

Passeig de Gràcia, 36. Telèfon 16285
BARCELONA

OFICINA INTERNACIONAL DE PATENTS I MARQUES
Josep Torre de Mer Sanromà
Advocat

Balmes, 66 * Aragó, 225 * Telèfon 70873

BRASSALETS FANTASIA
BRUCHES NOVETAT
J. ROCA
— JOIER —
RAMBLA DEL CENTRE 33
PASSATGE BACARDI 2

Continental
 LA MAQUINA PREDILECTA
 I
 INSUBSTITUÏBLE

MAQUINES DE CALCULAR
 MULTICOPISTES
 PREMSES

ACCESSORIS
 PER A MAQUINES
 D'ESCRIBURE

Representants exclusius
 per
 Espanya, Portugal i el Marroc

ORBIS, S. A.

Casa central:
 Claris, 5
 BARCELONA (Telèf. 19763)

ORGANITZACIÓ
 COMPLETA I MODERNA
 D'OFIGINES

EL MOBLE D'ACER
 ELEGANT
 I
 ETERN

PERSONAL COMPETENT I ESPECIALITZAT

"ORTOPEDIA MODERNA"
 Fill de B. CARCASONA
 Taller i despatx: ESCUDELLERS BLANCS, 8. - Telèfon 10916

Braguers Reguladors
 per a la retenció absoluta de la trencadura. — Faixes de totes menes
 Faixa-cotilla abdominal. — Models moderns

Cotilles Ortopèdiques
 per a guarir o corregir les desviacions de l'esquena

Més de cinquanta anys de pràctica són la millor garantia

Aviat podreu comprar

"BABY-LAX"

El millor Laxant-Purgant

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR
 Societat General Espanyola
 de Llibreria, S. A.
 Barbarà, 16 Telèfon 12781
 BARCELONA

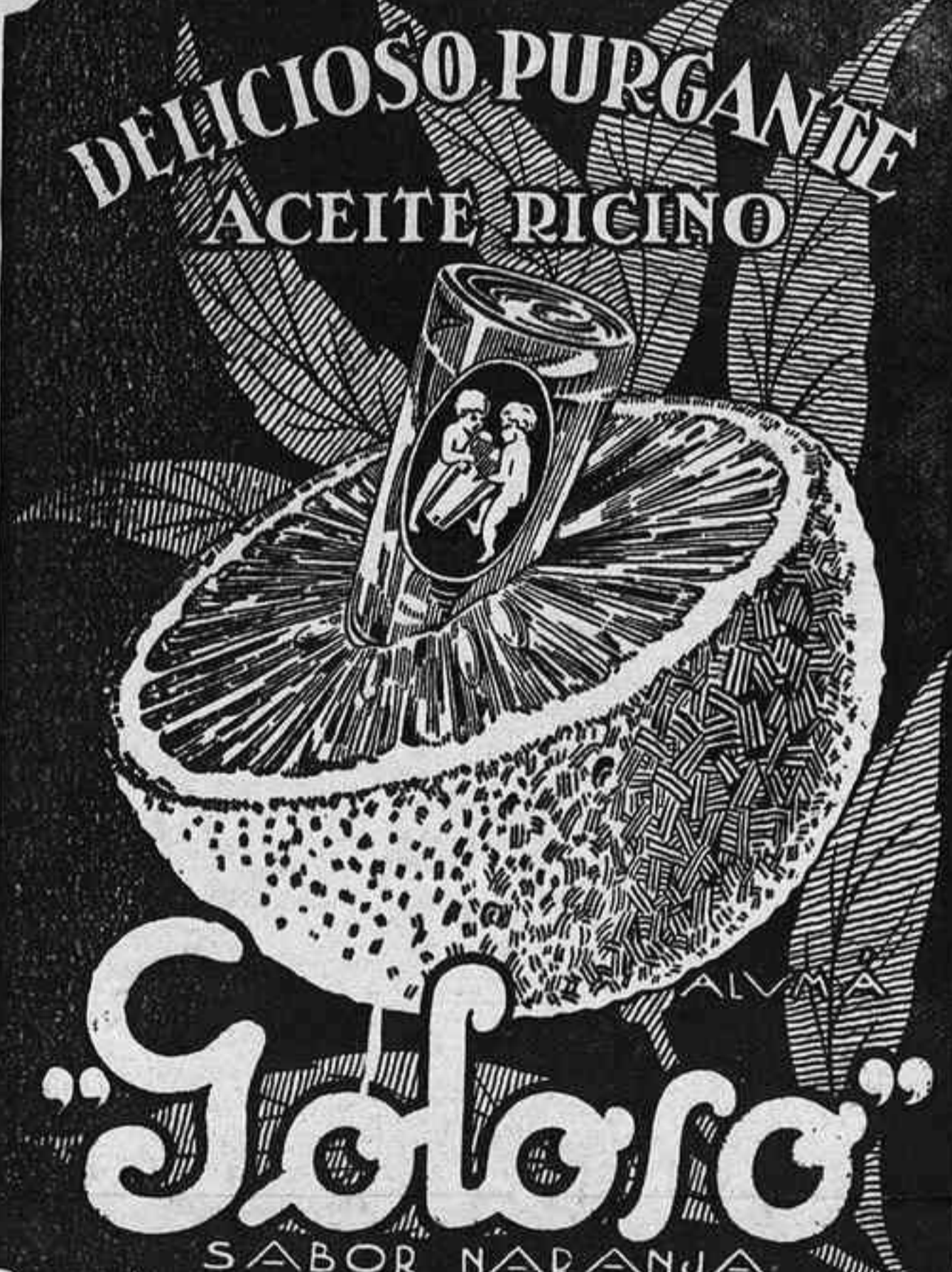
MOBILIARI EN GENERAL
 ESPECIALITAT EN EL DE DESPATX

Instal·lacions completes
 d'Establiments, Despatxos i Habitacions
 PRESSUPOSTOS I PROJECTES A SOL·LICITUD

Exposició i venda
 Corts Catalanes, 532. Telèfon 34342

DELICIOSO PURGANTE
 ACEITE RICINO

Goloro
 SABOR NARANJA

AIGUA DE ROCALLAURA
 La deu més rica del món

Si vostè pateix d'Albuminúria, Litiasis
 úrica (mal de pedra), Bronquitis paren-
 quimatoses, Nefritis crònica, es curarà
 radicalment amb

AIGUA DE ROCALLAURA

S'expèn
 amb ampolles de litre i de mig litre
 i en garrafons de vuit litres

Distribuidors generals
FORTUNY, S. A.
 CARRER HOSPITAL, 32, v. SALMERÓN, 133

MUEBLES & DECORACION S.A.

SUBSCRIVIU-VOS A LA
GASETA DE LES ARTS

DIRECTOR: Màrius Gifreda
ART ANTIC: Joaquim Folch i Torres
ART MODERN: Rafael Benet

ABONAMENT
 Un any: Barcelona, 17 ptes. — Península, 18 ptes.
 Un trimestre: Barcelona, 6 ptes. — Península, 6'50 ptes.

Redacció i Administració: VIA LAYETANA, 37 - BARCELONA

Subscriuiu-vos a **MIRADOR**
 SETMANARI CATALA
 Pelai, 62. - BARCELONA

BUTLLETÍ DE SUBSCRIPCIÓ

En _____
 que viu a _____
 carrer _____ n.º _____ se subscriu a **MIRADOR**
 pel preu fixat de 2'50 ptes. trimestre.

_____ de _____ de 19____

Signatura _____

AFISA
 ASSUMPES FISCALS I
 ADMINISTRATIUS

Director
Carles Ossorio
 personal tècnic-contables
Layetana-18-pral.B
 Especialitat industrial i utilitat
 Abonaments

EL CATÀLEG I LA GUIA OFICIALS
 DE LA
EXPOSICIÓ INTERNACIONAL DE BARCELONA

SÓN EXCLUSIVAMENT CONCEDITS A

Rudolf Mosse Ibèrica, S. A.

BARCELONA - Rambla de Catalunya, 15
 Telèfon 13130